„ЗАСТАВА“ изилази трипут у недељи: средом, петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 12 фор.
на пола године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец дана . . . . . 1 „
за Србију:
(у сребру)
на годину 120 гроша, на пола године 60 гроша, а на четврт године 30 гроша чар.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по количини врста листа места које заузимају из оваких ситних петит слова, и за сваку врсту плаћа се увек по 6 новчића, а за жиг сваки пут бапка по 30 новч.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „Заставе“ у Нови Сад, у кући под бројем 11 и 12 у дунавској улици.

Рукописи не враћају се натраг.

БРОЈ 65. У НОВОМЕ САДУ, У ПЕТАК 2. ЈУНА 1872. ГОДИНА VII.

НА ПРАГУ САБОРСКОГ САСТАНКА.

Сабор хрватски састаје се 3. (15.) јуна у Загребу. Први посао биће му оверовлење чланова, да би се конституисати могао. Оверовлење је врло важан чин. Оно је оцена праве, ничим непомућеме, или изнуђене воље народа. Слобода и законитост избора то су основи, на којима цела уставна, а нарочито народно-представничка зграда лежи. Пољуљају ли се ови, руши се цела зграда, и уставност само је играчка у рукама силе, и самовласти. Као што сабор у обште, тако и странке у њему ваља да су верни израз, огледало, одзрак воље народа, а ово само онда може бити, ако су избори слободни и по закону, т. ј. ако је сваки бирач слободно, без икаквог притиска право своје вршио, вољу своју изјавио; ако право бирача није противу закона некима одузето, некима дато; ако су све форме одржане, које закон прописује, да ујамчи како слободу, тако и правилност избора. Уставни народи, особито у монархијама здраво пазе на слободу, законитост, правилност избора народни заступника. Избори су извор народне воље — какав избор, онаки и извор; ако је законит, бистар је, ако незаконит, мутан је. У монархијама је државна власт, у њима су сва државна средства — новац, оружије, званија, достојанства, правда и неправда усредсређена у рукама државне владе, т. ј они, којима је поред осталога поглавито и за обстанак свој стало; државна влада позајмљује, а често и прако мере узурпује, злоупотребљује и саму светињу и неповредљивост круне, да у изборима успе, да себи повољни сабор, или бар већину у њему састави. Ако народ на својој страни још нема заштите закона, који ујамчава слободу избора појединих бирача, и правилност свију избора, ако државној влади испадне за руком, да сруши све ограде и бедеме закона, и да преко њи поплави биралишта, и место народне своју вољу постави, и све јој се то опрости — онда због уставности, због законитости, и грађанска слободо! Зато су, као што рекосмо, истинито уставни народи суревњиви на слободу, на законитост избора, и чувају је као зеницу ока у глави. И онако је то једино, али и најважније, најсветије право, којим поједини грађани народно суверенство, народно право, како у законодавству, тако и у управи посредно врше. Кад би се дало, да обстану и незаконити, неслободни избори, то би се у јавном праву место слободе сила освештала, и како законодавна, тако и управна власт у држави била би пљен политични харамија, разбојника.

Знамо, да је у Хрватској, и Славонији октројисан, т. ј. озгоре наложен саборски и изборни ред. Знамо да је било време, кад је народна странка сав свој одпор око те осовине октројисаног саборског и изборног реда усредсредила, и да је говорила: да се учињено поравнање већ са формалне стране, већ на прагу свију преговора признати неможе, јер је сабор, који га је склопио, био сам склопљен на основу октројисаног саборског и изборног реда, т. ј. на незаконитом основу. Сад се преко тога прелази. Зашто? Ми држимо осим осталог и зато, што је народна странка добила веру и поуздање у свест народа, и што држи, да ће. док је те свести, народ и по октројисаном изборном реду бирати и на сабор слати народњаке. Но свест једина није довољна противу силе, и сваковрсни злоупотреба државни власти. Народ је два пут лане, и ове године изабрао већину народњака на сабор, први пут више и једногласније, други пут нешто мање, и са млого већом муком.

Од куд то? Је ли то знак и последица нечувеног притиска, свакојаки обмана, превара, застрашивања и т. д. од оне стране, која је у власти? Нека ови чини, или боље рећи политични злочини сад владајуће странке остану у важности, и то кад је народна странка свакако, и при оверовлењу особито у већини, то ће онда бити не само одобрење злоупотреби, него још опросница и за даље злоупотребе, и у право рећи орабрење на то. Чувене су, а сабору ће обширно исказане бити злоупотребе, н. пр. у Руми није пописна комисија правила пописну листину, него њи двојица приватно, па је комисија готов чин подписала; у Руми, где Срби две трећине пореза плаћају, изишло је сад више Немаца изборника, док их је још лане било мање од Србаља; Срби су немилице брисани, од противне странке кусо и русо од ока пописани; рекламација није била осам дана отворена, него једно после подне, и то на вел. петак изненадна; у вуковарском срезу неки су четници по трипут гласали; војници и четници препречаваху бирачима народне странке пут, и враћаху ји с пута; бирачке позивнице по вољи су раздаване: туда и свуда употребљавана су свакојака средства изненађења, обмане, застрашења, притиска.

Противу таки поступака ваља да сабор свечани, делотворни протест дигне, и то не само обелоданењем поступка, и притужбом на то у адреси на саму круну, него и уништењем свију противнички избора, код који се год покажу незаконитости таке. Ако се то из ма какве конивенције, гледањем кроз прсти не осуди, и кривци још на одговор и накнаду трошкова не повуку, онда ће угарска влада имати право, да саборе донде разпушта, и изборе донде још већим злоупотребама власти изнуђава, или изнуђавати даје, док год не дође до сабора, који ће се вратити на становиште од год. 1848. на оно становиште, које је гр. Ладиславу Пејачевићу једино легално, законито, где ће се т. ј. Хрватска и Славонија претворити и раздробити на просто на угарске жупаније — јер тамо воде „посљедице јединства мађарске државе“, које „П. Лојд“, и другови му на уму имају.

Разбан Раух рекао је пред изборима једном од они, које „Обзор“ броји међу 8. самосталаца, да је уверен, да ће унијонска странка добити већину; на питање: како мисли, да ће се то постићи, рече: „То је моја тајна“. Сад је тајна свима јасна, и јавна. Пописивало се и брисало на доват, како је једно или друго у прилог ишло, без обзира на право, на закон, без контроле при попису, без помоћи путем рекламације, а у ту тајну спадају јамачно и промеморије, којима се хтело вође народне странке притворити, а остали народ застрашити, јер би онда сваки, који гласа на народног кандидата, био оглашен као присталица велеиздајника, бунтовника, и т. д.

Ми дакле од сабора у Загребу очекујемо, да ће он при оверовлењу строг бити, и да ће све притиском изнуђене, незаконите, неправилне изборе уништити, и тим не само увређеном правном осећању народа сатисфакцију дати, него га и орабрити, да у подобним случајевима и даље истраје, знајући, да избор а о в а к и а о н а к и, није свеједно.

И тиме поздрављамо народно представништво на прагу састанка свога са узгласом: „Недајмо се!“

РАД ШКОЛСКОГ САВЕТА 19. И 20. МАЈА.

(Свршетак.)

Главни школ. референт јавља да су народни учитељи, који су трошком народних фондова у Немачку и Швајцарску на годину дана изаслати били да тамошње школе и наставу упознаду, извештаје о устројству школа, у које су послани били, и сведочбе по добивеном од саборског одбора упутству, сви — осим Ђуре Теодоровића учитеља сомборског — поднели, каже да је он извештаје те прочитао, и да су сви добри и брижљиво написани, па с тога предлаже, да се уступе уредништву „Народне Школе“ ради обнародовања но под условом да уредништво дужно буде рукописе повратити ради сахране у архиву школ. савета. Уједно јавља да се извештај Јована Бакића о учитељској школи у Минхенбухсеју и школама Бернским у „Народу“ већ штампа. Закључено је главног референта опуномоћити да једне извештаје „Застави“ а друге „Народу“ ради обнародовања уступи под условом повратка рукописа. Такође да настои како би се и у „Срб. Народној Школи“ извештаји ови штампали, а надати се да ће дотична уредништва и обашка у посебним књижицама извештаје те штампатти дати са чиме би се учитељству српском много помогло. Рукописи се од извештаја имају сачувати и у архиву оставити. Исти г. чита сведочбе које су питомци наши од управа дотичних учитељских школа добили, из коих се види да су они подпуно оправдали очекивање народног сабора, и да се сваки од њих с највећом ревношћу трудио да што више научи; с тога их дотични управитељи и наставници као врстне и ваљане учитеље најбоље препоручују. Доиста изјаве славног старине Либена управитеља учитељске школе у Бремену; највртнијег практичара немачког К. Кера управитеља семинара Готског; Лејца директора семинара у Карлсрухе; Кокела управитеља семинара Дражђанског, и тројице најзнатнијих швајцарских педагога Ријега из Минхенбухсе, Фризе из Киснахта и Ларжадера из Роршаха, које они о способности учитељској и о неуморној радњи око усавршања свога нашим младим учитељима: Јосићу, Варађанину, Рајићу, Глибоњском, Нешковићу, Јовану Бакићу, Грујићу и Настићу дадоше, служе њима, а слободно и са утехом смемо рећи и учитељској школи сомборској, у којој се наши питомци за народне учитеље изобразише, на дику и понос. — Сведочбе ове школски савет узео је на повољно знање, а Ђорђе Теодоровић учитељ сомборски позват је по ново да извештај о школама у Штутгарту и околини, и сведочбу о свом тамо бављењу што скорије накнадно поднесе. Питомцу Ј. Бакићу одређена је накнада од 9 фор. за поднешене књиге и програме, који се књижници сомборске препарандије уступају.

Школски пододбор земунске црк. општине моли да му се изда закључак саборски о заводењу трговачке школе у Земуну уз припомоћ народног фонда, и да се пошље наставни план за исту школу, коју општина земунска још ове јесени отворити жели. — Има се молби задоста учинити и послати општини земунској како дотични саборски закључак тако и наставни план за трговачку школу што је гл. референт сачинио.

Управа учитељске школе у Сомбору подноси изказ о наставничком особљу и попис приправника и приправница за год. 187$^{1}/_{2}$. Из овога се види да у тој школи има 4 редовна професора од којих је један управитељ; једна учитељица послова; један учитељ за хармонично појање и музику и два помоћна учитеља; практично вежбање у настави обавља се у сомборским србским народним основним школама. У вртарству поучава приправнике и приправнице вртар вароши Сомбора.

У првом приправничком течају има 10 приправника и 11 приправница; у другом 31 приправник и 3 приправнице; у трећем 23 приправника и 3 приправнице. Свега има 64 приправника и 17 приправница. — На знање узето.

Главни школ. референт саобштава наставни план учитељске школе у Сомбору изјављујући да се с њиме уз допуњење на основу учињеног договора с професорским збором слаже. План се овај за текућу школску годину одобрава. Исти јавља, како је професорски збор учитељске школе у Сомбору поднео предлог за штатут о учитељској школи израђен на основу саборске уредбе за нар. школе од г. 1871. — Предлог овај узеће се у претрес онда кад стигне потврђење горње уредбе. —

Управа учитељске школе подноси предлог за наредбу о примању женскиња у учитељску школу, који би имао важити дотле док се више народне женске школе подпуно неустанове.

По овом предлогу имале би се 187$^{2}/_{3}$ школске године примати у учитељску школу само оне Србкиње које су кадре испит из петог, а 187$^{3}/_{4}$ и даље — до установлења подпуних виших женских школа, из шестог разреда срб. народне школе положити. — Са обзиром на ту околност што за сада пети разред женске школе само у Сомбору постоји, имају се идуће школске године, по досадашњем обичају у учитељску школу примати оне Србкиње, које су кадре из четвртог разреда досадашње србске народне главне школе испит положити ако су 14. годину навршиле. — Предлог учитељске школе сомборске за наредбу о издавању штипендија у учитељској школи, примљен је и према томе се наредба издаје.

По извештају управе учитељске школе сомборске поднешеном у фебруара о. г. који је уступљен управи народних фондова, троши се на исту школу године 187$^{1}/_{2}$ из различитих заклада оволико:

а) из школ. фонда у Пешти . .	1865 ф. — н.
б) из закладе велико-кикиндског дистрикта	547 ф. 50 н.
в) из завештања в. кикиндског што је у кр. порезкој благајни темишварској	82 ф. — н.
г) из додатка општине сомборске	315 ф. — н.
д) из прилога вароши Кикинде .	50 ф. — н.
е) из прилога села Падеја . .	16 ф. 60 н.
ж) из закладе Кузмана Рацковића	50 ф. — н.
з) из народног просветног фонда у Ср. Карловци	3712 ф. 50 н.
И тако свега	6598 ф. 60 н.

До године 1860. издржавала се учитељска школа само из оних 1800 ф. што их пештански школски фонд даје. Помоћ кикиндска, сомборска и остале постале су доцније настојавањем Господина Натошевића, а ово је прва година, како се по закључку саборском помоћ из клирикалног фонда карловачког прима, те се њоме могоше садашње плате професорске установити. Овде приметити имам да државна препарандија у Баји троши ове године за издржавање своје 45.000 ф. а на учитељичку школу у Суботици издаје држава 40.000 ф. ове године. Да је нашој учитељској школи само четврти део ове подпоре, па би се лако у сваком обзиру с државнима надметати могла, ал и овако им се у сиротињи нашој недамо, само да нам што више и што врстнијих ученика у учитељску школу долазе, и да је више штипендија за њихово издржавање.

Како по извештају исте школе општина вароши Кикинде прилог свој оп 1. нов. 1865. до последњег октобра 1871. год. није послала и по томе дугује 300 фор.; општина села Падеја дугује 83 фор.; а Рацковићева маса дугује 125 фор. — то се имају дотични преко епархијалних конзисторија позвати да дуг свој управи учитељске школе што скорије уплате и да у будуће редовно сваке године прилоге своје исплаћују.

Димитрије Јосић и Петар Деспотовић професори учитељске школе у Пакрацу моле накнаду сваки од 100 фор. за путни трошак приликом сеобе на место определења. Уступљено управи народних фондова, да даде мнење одкуда би се путни трошак дотичнима накнадити могао.

Професори пакрачке учитељске школе саобштавају преглед предмета за 1871—2. год. који се уз приметбе г. шк. референта њима већ саобштене, одобрава. Исти достављају записник о примању ученика, из којега се види, да има ове годнне тамо 9. приправника, од којих су једни примљени у приправни, а други по положеном пријамном испиту у први разред учитељске школе.

Г. епископ пакрачки доставља закључак епархијске скупштине тамошње од 3. новембра прошле године, којим се изјављује, да су приправнички фонд тамошњи и школско здање имовина епархије пакрачке, која у здању том уступа нужне просторије учитељској школи и даје јој у помоћ годишње 882 фор. док год она у месту том постојала буде. Акт овај узима се као завештање и има се у архиви чувати.

Г. председник јавља, да је по смислу закључка прошле седнице, у споразумљењу с г. школ. референтом пет штипендијалних места у пакрачкој учитељској школи попунио. Штипендије су на препоруку професорског збора добили: Ст. Јанковић, Г. Јанковић, Миличић, Борчић и Красић.

Наставнички збор пакрачке учитељске школе подноси предлог за штатут исте школе. Предаје се управи сомборске учитељске школе да га прегледа и мнење своје о њему поднесе.

Г. председник јавља, како је на питање ректора духовне академије кијевске саобштио истоме, да наши питомци народни у тамошњој академији по смислу саборског закључка следеће предмете имају учити, наиме: свештеник Думић има учити толковање св. писма и увод у исто, библијску археологију и јеврејски језик; клирик Мургуловић има учити црквено право, литургику и пастирску богословију а свештеник Купусаровић дужан је учити подпуну историју црквену. Сва тројица имају у академији три године пробавити, а четврти народни питомац Јован Борота, који није за времена добио путни лист, ступиће тек ове јесени у кијевску духовну академију, и слушаће све предмете богословског оделења за четири године.

Референт Натошевић поклања 400 примерака књиге „Дуван“ да свакој школи србској на дар пошаље. Са захвалношћу примљено и има се преко епарх. школ. одбора свакој школи за библиотеку предати.

Марија Чора удова Павловић васпитатељица у приватном женском институту у Панчеву прилажући сведочбе о свршеним са похвалом и отликовањем наукама о својој досадашњој радњи на пољу васпитања и наставе, моли да јој се дозволи испит о способности за учитељицу у срб. учитељској школи сомборској положити. Дозвољава се, под условом, да има и сведочбу о приватном учењу наука педагогијских на коју се у молбеници позива, управи учитељске школе у Сомбору показати. — Драгиња Јовановићева из Ирига, Даница Велићева из Вршца, и Катица Берићева из Борче добијају дозволу, да,

пошто са добрим успехом положе јавни испит из предмета што се у првом разрају учитељске школе сомборске предаду — могу као редовне ученице у други разред исте школе ступити.

Неколико учитеља из границе, који су се у негдашњој митровачкој и панчевачкој препарандији учили, моле, да им се дозволи испит о учитељској способности у сомборској препарандији положити. Упућују се да на практични течај, који ће се за граничарске учитеље, што су већ одпре у служби одредити, дођу, где ће тамо и испит о практичној способности положити моћи, и сведочбу добити, да су способни за даље одправљање учитељског звања у срб. нар. школама.

Богдан Кузмановић, парох кларијски изјављује, да је готов израдити књигу по којој би се наука хришћанска у срб. школама предавати имала. — Савет школски ће у споразуму са шк. референтима издати план и упутство за израђење школских књига, а св. синод ће то исто учинити у погледу на израђење верозаконских учебника, па пошто се то збуде, слободно ће бити проситељу по добивеном нацрту и упутству дотични учебник израдити и синоду на преглед и одобрење поднети.

Жалба обштине башахидске противу учитеља Ј. П. враћа се епарх. одбору темишварском на извиђење с упутством, да на оба тамошња учитеља строго пази.

Управа учитељске школе сомборске у двапут моли, да се њој издаду 600 ф. за набавку физикалних апарата пошто је немогуће физику без њих предавати. Издаје се упутство управи нар. фондова да управи сомборске учитељске школе 600 ф. уз признаницу и под теретом накнадног рачуна на горњу сврху изда. Уједно се има позвати срб. црквена обштина у Сомбору да собу у здању приправничком где је за сада парохијална писарница учитељској школи за физикални кабинет и хемички лабораторијум уступи.

Србска црквена општина у Новом Саду иште да се израде књиге: „отачествена историја“ и „наука о правима и дужностима грађанским,“ почем жупаниски школски надзорник прети да ће школу тамошњу затворити, ако се ти предмети не буду предавали. Школски савет упућује општину нека се ради тих књига обрати на државно издаватељство књига у Будиму, и нека захтева да исто горње књиге на србски преведе.

Рачун књижара К. О. Столпа за књиге, мапе и остала учевна средства на страну пакрачке учитељске школе набављена има се исплатити, у колико буџетом на ту сврху одређену суму од 500 фор. ненадмашује.

Угарско министарство просвете уступа школ. савету молбеницу Николе Максимовића учитеља надаљског, који моли да у трећи припр. разред ступити може. — Пошто је проситељу већ дато дозволење да у другу годину препарандије ступити може, то се ова молба његова одбија.

Школски одбор епархије Бачке шаље на одобрење акта о избору Спасоја Дедића за учитеља товаришког, а Тодора Поповића за учитеља обровачког, а будимски епарх. одбор шаље на одобрење акта о избору Алекс. Кочобе за учитеља Збешког; — што се на знање узима и наређује се да се води тачан записник о свима учитељима, који се одсада изберу и у звању свом од школског савета потврде. —

На предлог управе учитељске школе у Сомбору одређује се да се годишњи испити у првом разреду исте школе 22. јунија, а у другом разреду 23. јунија држе, а за испите о учитељској способности одређују се дани 26. 27. и 28. јунија. У испитну комисију шиљу се од стране школског савета главни референт г. Натошевић и референт бачко-будимски г. Поповић, а од стране преузвишеног г. администратора патријаршије г. Ђорђе Бранковић прота сомборски и члан духовне конзисторије бачке. Испити се ови имају обавити по досад постојавшем обичају, а предлог о држању теоретичног и практичног испита о учитељској способности, на основу уредбе о срб. нар. школама поднешени од Н. Ђ. Вукићевића, оставља се за онда, кад се та уредба потврди. На испиту у учитељишту пакрачком, које ће се првих дана месеца јулија држати, присуствоваће као изасланик школ. савета г. главни школски референт. —

Г. председник јавља, да је по закључку школ. савета дао изрезати печат за ову школску власт, на ком је изрезан грб србске патријаршије с надписом: „печат србског народног школског савета.“ Узима се на повољно знање. У свези са овим на предлог Н. Ђ. Вукићевића да се досадашњи печат сомборске учитељске школе са латинским надписом, замени са новим србским печатом; — упућује управа учитељске школе у Сомбору, да даде изрезати нов печат за исту школу с грбом србског нар. школског савета и с надписом „печат србске учитељске школе у Сомбору.“

На предлог гл. шк. референта одређују се практични течајеви у време наступајућих школских ферија за учитеље из Срема и Доњне Бачке у Новом Саду, за учитеље из Горње Бачке, оближње Славоније и Бараће у Сомбору, за учитеље из Горњег Баната у В. Кикинди, за оне из доњег Баната у Вршцу, а за учитеље из Славоније и Хрватске у Пакрацу. За предавање природних наука, земљописа, историје и осталих предмета обећали су се управитељ и професори гимназије новосадске, професори учитељске школе у Сомбору и у Пакрацу, и бивши народни питомци а сада учитељи: Ника Грујић, Ђорђе Теодоровић, Јован Настић, Аркадије Варађанин, Јован Бакић, Бранко Рајић, Ђ. Глибоњски и Мита Нешковић. У Новом Саду држаће се предавања од 31. јулија до 6. августа; у Сомбору од 1—6 септембра, а за остала места одредиће гл. школ. референт време кад ће се држати. О овом се имају дотични учитељи путем епархијске власти известити.

Да би се учитељи у војеној крајини и у провинцијалу, који учитељску школу у Сомбору свршили нису упознати са својим најглавнијим дужностима наређује се за њи у сомборској учитељској школи практични течај од 15—31. августа. На овом ће течају предавања држати и упутства давати управитељ сомборске учитељске школе, а по свршетку течаја држаће се испит о практичној способности слушалаца за учитељство под председништвом главног школ. референта. Они који овај испит с добрим успехом положе моћи ће и на даље у звању свом остати и неће бити приморани учити све науке, које се сада у учитељским школама предају, нити ће се од њих захтевати да полажу други какав теоретични испит.

О овом течају бити ће дотични учитељи путем епарх. одбора извештени, и школски савет очекује, да ће они ову удесну прилику, која им се за даље образовање пружа, употребити. —

Ово су главнији предмети, што су у седници школског савета 19. и 20. маја обављени. Први дан трајала је седница од 10. сати пре до 2 сата после подне, а други дан од 8½ сати пре до 3 сата после подне, и обављено је до 120. предмета.

Н. Ђ. В.

ИЗБОР ПОСЛАНИКА У ИРИГУ.

(Свршетак.)

Баш у исто време стигао је пресветли, да својом пресветлошћу покуша, да засени свест бирача. Г. жупан је дошао да кортешује. У Иригу је обећавао златна брда, лагао да нема разлике између „земаљских странака“, тешио, да се не боје помађарења, јер за народ зна цела Европа (сигурно заслуга Кушевићева!), опомињао, како се не треба обазирати на „бунаше“ и њихове листове, док треба бирати човека, који хоће мир и ред и т. д. У селима беше наручен званичан дочек уз пуцњаву прангија. — Али се на зло дигао прецвали цвет Срема. У Крушедолу тужба против паше безобразника; у Марадику и опет тужба: „Господине! рече један, „мора ли се двапут давати робија; наш натарош каже, један пут је била моба, други пут права робија?“; пресветли мане рамени..... „господине! мора ли се два пут плаћати општинска порција, наш натарош купи по други пут?“ питаше други, пресветли и опет слеже рамени..... „Господине! За што да нема општинских рачуна, кад кажу да закон налаже?“ питаше трећи; пресветли меће шешир на главу и виче: „терај!“ Ето вам тих шверцера, што шверцују грађанским правом! У Гргуревци поздравио је г. жупана свећеник Јоца (што носи увек у шпагу туцаљ) са: „дико наша!“ „Увек за народ!“ одговорио је мефистофелски пресветли (за који г. жупане?). У Бешенову препоручивао је г. Барака, честита народњака и трговца гргуревачког за кандидата, како би поцепао нар, странку. У кнежевину Мишковићеву, Јазак, не хтеде ни присмрдити.

За жупаном не хтеде заостати ни оца шаповлија, што жупан угледом — то хтеде он да постигне старим, мирисавим шиљером. Госпотска совра у народном манастиру, имала је да скује издајничку чету против самог народа. На госпотску гозбу беху командовани сеоски одборници а поред њих и други наравно са целом котеријом иришком, и то неки путем среске области. Не сећам се поименце, али врло добро знам, да двојица-тројица дођоше са села у сремски суд, те десившег се тамо судца упиташе, за што их је звао, пришао је г. пристав, да им рече, да су позвани од г. владике на част. Два сата говорио је русоглавац за ручком и заклињао је сланинара-кандидата, да ни по што изневери народа (кога г. калуђере?), а бираче, да не бирају другог до свог човека. „Брате!“ рече ми један сељак, млађи човек, „пио сам ти вина, што га ни цар не пије; частио сам се, да ти не знам касти како, али то знам, да није чист посао, кад овака господа из небуха зову паора на част. Али не превари, не!“ — Та част гргетешка беше само наставак сличне части у мон. Крушедолу, где су такође позвани били сви одборници општ. крушедолске, част, коју је приредио „безобразник“ Бајић и Павле Милин на трошак манастирски без ичије дозволе, због чега су добили од мон. рачун преко потрошена јела и пића.

Но главна част имала је бити на дан пред избором у Марадику. Аковима вина и пива беше тамо одвучено; већ и сеница беше готова; најмљени за 70. фор. тамбураши већ удешаваху жице, а јањци се окретаху на дрвеним ражњевима. У очи дана заказане пијанке отишао је тамо пристав Фрушић с пратњом, да онако на своју инсценира пијанку марадичку, и обор-четник, са својим нацацима дочекује Ирижане. Развијена већ беше застава са написом: „живио Пал Антал, pardon! Павле Јовановић!“; један Србин, што је у истрази због украђени 30. комада бравада, витлао ју је својеручно по ваздуху. И пођоше шором два, три пијана врбункаша са шареним перушкама за шешири, пред њима дични барјактар, за њима тамбур-вештаци, те стадоше пред прву бирачку кућу. „Ајде брате на весеље!“ „Петре! Зар те није срам издавати свога народа за чашу вина?“, виче кроз плот честити брат, по што је врата од куће закључао. „И право ми је!“, одговори заведени, али не покварени човек, и издерав перушку окрете леђа врбункашима. „Ајде, брате, ај'те браћо, на весеље!“, урлаше накићени фифери. Из затворених кућа не миче се нико, само по декоја жена тера са улице своје дете у авлију, да не гледи покора очима, „да се млађано не трује“. — Евала вам браћо! јер поштовасте у себи човека. — У велику сеницу врнуше се на послетку врбункаши и башкариште се са примамљени 5—6 несретника. Али где су стотине? та то су све ваши људи! И г. Фрушић врну се са овога сваничног посла дома, ваља да не са тугом у срцу, да још имаде поштених људи и родољуба.

Но су наши противници енергични, то им се признати мора. Што није могао учинити Фрушић, то ће ваљада моћи својим судачким угледом и међу Мађарима својим мађарским пореклом г. Јанчо. Г. судац оде и збиља у Марадик и гледао је тамо рођеним очима, како се у „општини“ кува паприкаш и нађе то у свом реду, и тек кад један рече: „Шта зар је општинска кућа постала биртија?“ даде изнети шерпу, пак и сам осврћући се тамо, амо, хоће ли опазити госте, а гостију, ни од корова, осим тројице, од којих двојица уче трећега: nem ugy, hanem: éljen Jovanović! а овај се, колико га грло носи дере: élyen a gúlyás és a bor!“ — пак и сам, кажем, пободе папке, те одпеља дома. А сиромах сланинар-кандидат не верује својим ушима и туђим устима, слушајући своју пропаст, хоће да се увери, па са оцем Спрдоном, радби-господином Шамуелом и осталим пртљагом оде у Марадик, где му је могао лаки поп, само да је знао, на лицу места отпевати: „На рјеках вавилонских, тамо сједохом и плакахом“. — Цел овој пијанци била је та, да опију бираче, те онако пијане да их догоне на биралиште на гласање.

Ал' нисмо ни ми овчице, које пружају саме врат касапину. Ми се постарасмо за најгори случај. Ма како било, није могао крушедолски нотаријат дати већину бирача, ваљало је дакле да су сви остали бирачи на окупу. Које с тога, а које и због тога, што је Јанохна два, три дана пред избор говорио, да на дан избора нико на улицама се наћи несме, те смо страховали, да се нећемо моћи састати са бирачима сеоским пре но што на биралиште оду, и што смо се бојали, да их четници, кад би подељени честимице долазили, на бирање не отерају и тамо их ил заварају или тероризују, — одоше два брата, Бранко Николић и Глиша Пазарски, небојећи се ни обор-четнички „штрањака“ у Гргуревце, да нареде, да у скупу рупе сви бирачи из гргуревачког и јазачког нотаријата у Ириг. У Гргуревцима беше на част г. пароху Марковићу, Бараку, обојици Бошковића, пак честитом чики Стефановићу и Шатрићу све добро, ни једног противника, нико не изостаје, до један код своје мртве жене. Тако у Шуљму при свим напорима попа — кавгаџије Николића. Али у Бешенову беху бирачи седећи већ на колима, затакли шарене перјанице; али кад упаде међу њих Бранко, опоменув их на дужност према себи и своме народу, кидаше, заборавив сваки на себе, један другом иза шешира перушке, грдећи

ПОДЛИСТАК.

ФИЛОЗОФИЈА.

(По Бихнеру.)

Разне установе у друштву нису сталне. Оне имају свој почетак, напредовање, опадање и смрт. Тако исто је и с мислима. У разне векове биле су разне мисли, разне идеје; једне се рађају, друге ишчезавају.

Тако је исто и са данашњим установама. Немогу ни оне бити изнимка у историјском развитку. Тако на првом месту религија па и хришћанство већ се преживело; спало је на голу форму. Исто важи и за т. зв. или спекулативну филозофију, која је на жалост толико времена, особито у Немачкој, слободном духу испитивања на путу стојала. Њезина игра са полујасним или нејасним или сасвим бесадржајним речима или реченицама свима образованим већ је мрска постала, и поверења у њезине формуле и врачарије у толико је нестало, у колико је дух испитивања постао јаснији, жељнији за сазнањем и — *поштенији*. Ми данас нисмо више склони држати сен за живот, речи за дела, уображење за збиљу, и увидели смо, да се једино у научном искуству и чињеницама има тражити чврст основ за филозофске теорије, где ће се заиста и наћи. Она „пуста смеса од бити и ништа.“ као што Б. *Суле*, означује т. зв. диалектичну лепоту филозофа од струке, која је у првој половини нашег столећа отела мах и у великом Хеглу свој врхунац достигла; или онај „потоп речи разливен по пустињи идеја,“ као што је *Хелвеције* згодно назвао производе давно још неизумрле школастичне филозофије средњег века — нама данас више не импонује; ми смо за вео тајне погледали и ту нашли само трошна ребра филозовске празнине духа и мисли, обучена у шарене трице филозофске терминологије или филоз. начина израза. Нити је било нити ће бити игда могуће човечије знање узвисити над искуством и човечију филозофију обогатити закључцима вишим од искуства. Узвишени полети духа филозофа — професора, до сад свуда у звезде ковани, данас су нам просто смешни, и отмено понашање филозофских метафизичара потсећа нас на пословицу: Du sublime au ridicule, il n'y a qu'un pas! (Суле) (од узвишеног до смешног само је један корак.) Сви закључци о трансцендентном или о оном што прелази искуство јесу нелогични; т. з. трансцендентног знања нема. Исто тако нема безузрочних узрока; зато тражња филозофа за неким првим или највишим узроком са свим је узалудна. Каузална свеза или одношај узрока и учинка јесте без краја и почетка. Нужна конзеквенција *првог* узрока била би та, што бисмо морали узети против сваке логике и искуства, да историја живота састоји се из две разне или одељене чести, од којих је једна промена *без* узрочности, а друга промена *са* узрочношћу. Све на свету стоји у нужној и законитој свези — изрека, којој опстанак смо само на неколико случајева кадри показати. Зато је наше знање комад и способно а и потребно непрестаног поправљања и допуњивања дочим нам филозофска блудња куша „неограничено сазнање пред очи изнети. Зато ми морамо наше уверење тако стварати, што не постоји једанпут за свагда, као што раде обично филозофи и теолози, већ које се мења и поправља са напредујућом науком. Ко то не признаје а одао се вери, коју сматра за сталну и последњу истину, била ма *филозофске* или *теолошке* природе, тај је са свим неспособан, бити на чисто са уверењем, основаним на научним основима. На жалост цела наша васпита оснива се још из раног детињства на систематском окивању духа у смислу догматских (филозофских или теолошких) верских изрека, и тек једва неколицини јачих духова испадне за руком у доцније године опростити се оних окова сопственом снагом, дочим већина почива уплетена у мрежу и ствара закључке по знаменитој изреци владике *Берклеја:* „Мало људи мисли; али сваки хоће да има своје мнење.“ Отуд толики многи и пуни проклињања закључци о новим научним напретцима, ма били исти јасни као сунце и неоспориви као и сама збиља!

Велики филозофи обично су *смрт* назвали као главни узрок сваке философије. Ако је тако, то је емпиријска или искуствена филозофија наших дана ту највећу философску загонетку решила и (логично емпиријски) доказала, да смрти нема и да велика тајна живота састоји се у вечном и непрекидном *првображавању* и *промењивању*. Све је бесмртно и неуништиво, и најмањи црвак, као и највеће небесно тело — зрно песка или кап воде, као и најузвишеније биће у створу: човек и његова мисао. Само су форме у којима се тај живот појављује, промењљиве; живот остаје вазда исти, непропадљив. Када ми умремо, *ми* себе не губимо, већ само личну нашу свест или случајну форму, коју је наше по себи вечно и непропадљиво биће за кратко време на се узело: Ми живимо даље у природи, у нашем роду, у нашој деци, у нашим делима, у нашим мислима — укратко у свему материјалном и психичном приносу, што смо за време нашег кратког личног опстанка за опстанак човештва и васколике природе принели. „Човештво,“ вели Раденхаузен (изис III, 121) „постоји и напред струји, и ако појединца после кратког животног тока нестаје, живот његов пак не пропада, као год и живот капи воде. Јер као што овај није могао свој ток свршити, а да није једињења других материјалних честица растворио или их спојио, исто тако и сваки човек оставља трагове свога живота на оном, што је он разрешио или што је спојио, у приносу у благо обрасовања човештва, што сваки живот човечији даје и најмањи и највећи.“

Где су мртви? пита *Шопенхауер* и одговара, код нас самих! Ус пркос смрти и трулежа ми смо ипак сви скупа!

Зато људе не сваћајте с' више
Да л' у духу ви бесмртни јесте!
Јер никоја слути сила оно
Непоруши што од века јесте.
Све што јесте и што живи
У вечном се кругу креће,
И где ј' какво уништење:
То ј' баш искра за нов живот.
Бесмртан је и дух човечији;
Њега свака нова слути бура
На путање нова жића води!
Ви живите и ако ст' умрли
У потоњим вашим коленама
А промене друге у том није
До ли само времена и места!

Као што ни један атом или најмања једна замислива честица материје у животу васколике природе неможе пропасти, тако исто и најмањи чин или најмања мисао човечија у укупном животу човештва не ће и неможе пропасту. Јер обоје продужује се у другим и недогледним редовима услед сопствених потисака, као што и трептање водене површине услед потиска палог камена иде у све даље и слабије кругове. И ако то кретање на покон се мало по мало умори и нестане као и оног трептања, то је оно ипак много друга (физична или душевна) кретања породила, која опет исти чин понављају и продужују, Тако је исто живот појединца уједно и човештва, а живот човештва уједно и живот појединца! који се неможе са том великом истином задовољити или неће да се задовољи, и који неможе у њој доста потицала за врлину и право делање да нађе, оставивши све друге мотиве, тога неће никоја спољашња сила моћи дуго на правом путу одржати. Нити философске нити теолошке верске изреке нису ни близу дорасле, зато довољан еквиваленат пружити, и помоћу њихових од чести себичних, од чести уображених мотива онај чврсти као стена моралини основ заменити; појединац из сазнања своје неуништивости и своје вечности у скупу са целим човештвом мора добити. x²

некакву „Шеву“, која их је на то нагонила. И на самом путу у Ириг, покушао је та „Шева“, општ. суд. Недељковић, сигурно да олако прође с истрагом због проневерења општ. новца, да на друму задржи људе, да не иду с осталом браћом из суседних села; али честити Бешеновац опшину коње, ма да се г. „Шева“ на путу раскорачио.

Како намишљено, онако учињено. Најпре стиже карван кола са марадичким, крушедолским и нерадинским бирачима, настојањем родољубног млађег свећеника крушедолског, пошт. свећеника и учитеља марадичког. После по сата, преко 60. кола, начичканих бирачима из Гргуреваца, Шуљма, Бешенова, Јаска и Врдника, којима предњачише стари и као стена непомичан војак, честити Аврам Мишковић са родољубним свећ. Радојчићем под заставом, „старом славом“.

На сред пијаце, пред станом народног кандидата, око развијене величаствене читаоничке заставе која међана изгубити — не зна, стадоше бирачи, а уз њих стаде силан свет и старо и младо, и мушко и женско окићени кокардама и тробојним тракама 3—4000 душа. „Слава; „Живио народ“ живио нар. кандидат“ — усклици, који бурно потресаху зрак. Одушевлење беше скоро претерано. Имадосмо 600 барјачића, а ко да најами сваком брату, свакој сеји барјачића, а свако хоће и спољним знаком да покаже, да је он за слободу народну.“ Од многих цртица, о којима ћу можда другом“ приликом говорити, спомињем само две, да појмите, какво је то одушевлење било. Једно ми невино девојче рече: „Господине кад сам мало час придевала у косу барјачић, заори се усклик: „живио народ!“ мени се очи засветлише, образи поруменеше, а срце заигра — и ја сам себи гленув у огледало изгледало тако лепа, од куд' је то, господине? „Усхићеност невиног срцета, који воле свој народ, сестрице. Један ми опет 72 годишњи старац рече: „Господару, камо лепе смрти, ал бих сада смешећи се умро.“

Далеко од нас у побочној улици стоји гомилица, да је на шаповлијину бројаницу избројиш, пак да непротуриш кроз прсте ни свако зрнце, — гомилица јадних „уставњака.“ Узалуд и Оџин: Алах ил Алах! — Ни живе душе око њих. По декоји затакао перушку за шешир, али већи део склонио је своју у дубоки шпаг, да ни из њега не провири. Стоји гомилица глуха и нема. Па де сте ви, који велите да није народ, што чини народну странку ил да нар. странка није народ? де сте ви власници насилници, де сте да видите, ви који велите да ми тероришемо народ, како вам јадни кукавни присташе ваше стоје без и *једне једите* душе од толика народа? де сте да се уверите да оних скрпљених с брда и дола 60. бирача, који дадоше глас вашем кандидату, не престављају ама ни пола душе из народа, него себе саме и вас, своје господаре? де сте да видите оне хиљаде, што прса у прса, раме уз раме загрљени ко рођена браћа како се таласају, јер би свако рад, да је ближе народној застави? де сте да оглунете од бурних усклика, па да падате на колена, ако сте још људи, пред толиком свешћу народном? де сте?

Под заставом диже се врли наш свећ. Ј. Јовановић, Рече неколико, али значајних речи. „Хајде браћо да извршимо своје најодличније грађанско право. Али га извршимо свесно, јер само онда смо право вршили, и родољубно, јер само онда смо га као Срби вршили. „Живио попо“ тако ваља. — И крену се народ на биралиште. „Само бирачи, т.ј. они, који имају позивнице, имају приступ,“ урлао је оборчетник помађареник. Бирачи одоше на двориште сучије, и народ оста на улици, миран, не помичан, само зажарена погледа. Кроз народ пробише улани (свега 104 момка) и ходаше тихо кроз отворен шпаљер горе, доле. Ал сурови оборчетник нема мира (тај исти лане добио налог од сутца, ако се не варам Вуковића, који је грађане због робије бутун без пресуде по таванима и подрумима општ. кућа затварати дао,“ да из истог узрока затвара у Бешенову људе. Оборчетник је ноћу упадао у куће и из кревета водио људе у затвор не допустив им ни да се обуку, ма да је позна јесен била. Један од ових тако нагих из топлог кревета отераних озебе тако. да је за 48 сата умро; други је услед назеба оглуно, да ни данас не чује. — Господине жупане и сутче, шта је са истрагом?) рад би да види, како су халовити уланске коњици и јуначки на њима коњаници, те издаје налог заповеднику војничком, да безобзирце растерује свет ни крив, ни дужан. Том приликом беху три човека прегажена, двојица понесоше сабље и то самог г. команданта (а на краљевом гратцу г. офисеру?) Но се раја, па ни женско баш не плаши тако уланских коња. и сабаља, и уступаше само корак по корак те имасмо богме посла да уздржимо у миру узрујани свет. Један иришки мајстор раздрљио беше своја прса и викаше „удри, ако смеш!“

Међу тим на биралишту говораше кандидат, др. Рогулић, У свом говору, прекиданом; „живио!“ нападао је жестоко на безакоња, почињена у изборној ствари, а за тим се приступило гласању, пошто су у контролу од наше стране изабрани Урош Вујић и парох Јовановић. Гласање није ишло по изборној листини, ни по местима ни именима бирачким. Тек у дванајст сата закључен је избор и проглашен буде изабран др. Рогулић са 249 против 60 гласова сланинарових. За последњег гласаше сви црнци, неки свећеници, одборници, званичници, бележници, општински сутци и неколико Мађара. За Рогулића гласао је прави народ, и то цвет из народа. По проглашеном избору врнуше се бирачи са заставом из сучије натраг, и за тили час пристаде уз њих мало и велико, ма да је мало пре тога по налогу сучевом, а на молбу посланика све се кућама разишло. Дед', растеруј оборчетниче! ако можеш. Лепе Српкиње окитише заставу красни венци, нек се дичи и поноси, кад победити знаде. „Возбраној војеводје побједителнаја... певало је све из грла; „слава живио Рогулић“ прекидало је песму. — „Ми стојимо постојано као клисурине, проклет био издајица миле домовине,“ орило се без престанка, пролазећи крај дворова сланинарових. Пред станом кандидатовим стаде небројена гомила. Посланик се захваљује топлим речима бирачима и осталом народу. За њим изазваше, Николића, који им протумачи вредност народне победе а кад спомену име Милетића, орило се „живио“ до небеса. Кад престаде говор зачуше се гајде: коло, коло наоколо, и за тили час оплете се китњаст венац Срба и Српкиња, да народном игром заврше народно веселе.

„Коло коло на около; што би гори, то је доли,“ је ли г. Вакановићу?

Евала Ирижанима! ?.

ОПЕТ РИМО-КАТОЛИЧКА ШКОЛА У МЕЛЕНЦИ.

У истом броју „Заставе“ кад дође чланак под насловом: „Римо-католичка школа у Меленци“ — дође и одговор уредништва на нека писма из Торонтала у којима се напада на меленачку општину због римо-католичке школе, у којима се даље напада на све српске општине у Банату, и на њихове школе. — Овај случај ако и јесте локалне природе, ипак ће служити као доказ, који ће показати да у реченим писмима има мање истине но што им дописник има карактера; показаће даље многе незаконитости које је ова општина од стране владе морала сносити и још сноси.

Прошастом приликом је наспоменуто: од куд — и како је постала речена школа у Меленци. Иста школа трајала је све до 1866. године; те године, закључи општина усљед смрти Милера учитеља — да речену школу више не обдржава — место ње пак две српске да подигне. Општина је овај свој закључак разлозима свечано оправдала, доказавши: да у Меленци тек 26 деце је за школу способно, (и то и римо-католика и протестаната) да тек до стотину становника се налази Немаца, од који тек 14 кућа а сви скупа тек $2^1/_2$ сесије земље поседују. Но од Магистрата дође налог под бр. 1485. у ком се општини налаже да школу мора обдржавати. Општина се пак са тим недаде смести; него поново мушки уста за своју праведну ствар. — По том. тек на треће изјашњење општине дође од министарства званично под бр. 5271 допис, у ком се вели: пошто се министарство уверило о стању прихода и расхода општинског; пошто се уверило о познатом броју Немаца и о потреби речене школе одобрава скупштински закључак у смислу 41 бр. 1866 и од 24. јануара 1867. бр. 7. скупштинског записника. О чему се како општина тако и дотична школска управа извештује.

Но управитељ Холас Фридрих римо-католички поп из Елемира нехтеде о томе ништ да зна, он измајсториса са г. Мењајем школским надзорником друго шта, јер 30 маја 1870 г. поново дође налог под бр. 510 где се општини у име владе налаже да се школа неодложно успостави, с тим пре што је министарство богочасти и јавне наставе исту за општинску прогласило. Овај акат од стране г. инспектора морао би човека из сваке озбиљности и нехотице одвести у иронију, јер је зајиста више него безобразлук, већ због самог налога после министеријалног решења под бр. 5271. где се општински закључак одобрава, камо ли кад се узме где г. Мењаји говори о римокатоличкој школи, и исту општинском назива, а даље налаже да се немачки учитељ Хофман опет за учитеља поврати. Чудни појмова заиста, и још чуднијег разумевања и тумачења закона о верозаконској и о општинској школи!! — и то наравно зато што је ова општина чисто српска. — Но кад му општина одговори: кад је иста школа општинска, онда ће општина сама бирати учитеља и то наравно Србина; јер јој то право сам закон даје, почем је ово скоро чист српски елеменат у целој општини. — Сад наједанпут повуче се г. Мењаји са својом „општинска“ него у својим честим досадним опоменама и посетама поче свирати ноту римокатоличке школе. Дуго би било, кад би ређао све редом неправде, које је ова општина морала од стране г. ексинспектора сносити. Али и опет стиже на жалбу општинску од министарства 3. дек. бр. 2830. решење у ком се и по други пут одобрава општинска одлука. Овим актом сматрала се од стране општине цела комедија за свршену. — Али наједанпут стиже поново бурунтија од стране државног инспектора, у којој прећаше општини силом; у којој се налазило таки израза, који најмање доликују једном човеку од школарства, који помрачују врлину човечијег изображења, тако — да је општина била принуђена најсвечаније се оградити, с тим додатком: да ако се г. инспектор од таких израза не уздржи, да ће општина бити принуђена сваки даљи сношај са г. инспектором прекинути.

У најновије доба, 15. априла 1872. год. под бр. стиже поново решење од министарства, у ком се преко сремског сенатора налаже: да се школа таки подигне, или — у противном случају да се употреби „сила“ и да се путем „екзекуције“ све речено учини. Овом приликом се опет проглашава школа за „комуналну“ и опет се спомиње Хофман као учитељ, који ни говорити честито српски незна а камо-ли читати и писати, и који је за свашта пре компетентан, него за предавање и обучавање деце на српском језику. Ми незнамо: да-ли постоји други који државни закон за школе, од оног од 1868. овом приликом!! Но почем у опште непостоји, то је зајиста онда непоњатно: да једна иста власт у једном истом питању на основу једног и истог закона у течају једног и истог времена, посредством једних истих извештаја; од стране општине и њеног органа сасвим противна решења доносити; јер из горњих навода види се, да је министарство двапут у атар општини и трипут у атар противника своја решења доносило. Што се тиче г. Мењаја на посе, напоменуо сам, како је у овој ствари радио, и несумњам, да се свако уверио, да је он и овом приликом само оно чинио што и остала г. инспектори државни по свим крајевима чине; јер да није он лажне извештаје од стране овдашњих неколико Немаца примао, јамачно би ствар била одавно решена, али — у корист Срба.

Ово је кратак нацрт, црпљен из званичних аката, који се на исту ствар односи; у коју се чак и поједини морални торонталски банкроти са својим лажима уплећу. Из овог се извештаја види како је ова распра одпочета, види се како је текла; али невиди се још свршетка, јер се чека ново решење министарства. Но ми ипак можемо преставити већ напред то решење, јер знамо да се Србима може наудити!! Ма да је у овој општини до 9000 Срба а тек до 100 противника од којих су половина србске слуге, то ипак мора ће српски глас код владе остати глас вапијући у пустињи!!

Нама Србима се намећу туђе школе да издржавамо, дочим ми сами на своје школе трошимо, ма да и српски милиони падају у касу државну, нуз то се још свакојаким средствима наше школе упропашћују; зато и невелим ништа друго него што и прошасти пут: наше школе у уставној угарској држави, доживеле су једну исту судбу са посестримским школама у Босни.

У Меленци 21. Маја 1872 год.

Косовац
срп. народни учитељ.

ДОПИСИ.

а. — Из Вел. Кикинде *(на Спасов-дан.)* — Од три године овамо гложе се јавно код нас две једна другој из материјални принципа противне странке; једна је, која на то иде, да се наше ритске (иберландске) земље и опет на главе подељују, као што је то и пре 48. године било, а друга је, што такове земље у маси поседава, те по томе тежњи прве странке противна. Како је та ствар до данашњег стања доспела и како се ово питање породило није нам овде развијати; доста, да је то питање велика рана на нашем општинском животу, јер се у свакој прилици ове две странке као две убојне стреле истичу и једна према другој опиру. Обе се ове странке гледају као највећи непријатељи и ма у ком општинском послу то било, гледе само, како ће једна другу суноврат отиснути. Друга странка није се ни могла у оваким околностима склопити, а најтугаљивије је у оваким приликама било и јесте по оне људе, којих се ова ствар посредно не тиче, истаћи се и ступити у какав јаван рад, јер ма се човек куда повио, то је друга противна странка на сва уста повикала њањ, претила му, па и о глави ишла. Тако човек — неутралан у ова питања — није знао куда ће, него повући се натраг од сваког јавног рада, па чекати, да ствар сама презре и опадне. — Тако од прилике стајаше за ово три године ствари код нас, па тако и видосте, да нам све народне ствари тумбе и на срамоту текоше, а тако те ствари код нас и данас стоје, кад нам је ево и бирање посланика за угарски сабор приспело. Али на овом пољу не смемо и нећемо ћутати; ово је ствар општа, народна; овде нам образ и поштење налаже, да се умешамо и подигнемо, што и учинисмо. Ми разависмо наш народно-опозицијони барјак и упочесмо бој. Већ при самом почетку видесмо, да наша странка у народу велика одзива налази, јер се на позив наш пре 8 дана више од 500 бирача искупило, дочим десничари, никад ни до стотине, да докотурају. Ми ћемо дакле своје и даље да чинимо, па шта бог да, а влада и „вирилци“ — наши десничари, нека прете, нека нам којешта подмећу нека нас крсте каквим хоће именима: ми слабо за то маримо; знамо ми да се то из очајања и пакости чини. Ми смо пре 8 дана у нашем збору изјавили, а ево и овде изјављујемо, да ми у овом послу не признајемо други, до ли народно-опозицијони барјак. Под тим смо упочели војну, а под тим ћемо ако бог да, сјајно и победити и завршити војну.

Да пређем даље на наш збор. Ја сам већ напред казао, да се на збору више од 500 бирача искупило, међу којима на нашу жалост не видесмо ни једног нашег свештеника; за једног знамо, да није у месту био, а где су други 6? а тако не видесмо ни од старих коловођа ни једног, та ваљда тек неће образ свој пљувати!? — Збор се пре свега конштитуисао, изабравши себи једногласно Ису Павловића за председника, Влајка Мајинског за подпредседника, а Тошу Кнежевића за перовођу; за тим се читао извештај о трогодишњем раду нашег посланика г. Петра Чарнојевића, који је са великим задовољством целог збора преслушан. Збор изрече своју хвалу и признање на досадањем раду и правцу нашег посланика г. П. Чарнојевића и позове га да се и опет за нашег посланика прими. Депутација, која је изабрата, да г. Чарнојевића позове, да се кандидације прими и да га у нашу средину позове, одлази сутра, — а прекосутра к њему у Даљ. Збор је једном приликом и одбор од 24. њих изабрао, који се о припремама за избор бринути имају и који ће народ обавештавати и у тежњи нашој подржавати.

Уписивање бирача, код нас је довршено и скоро ће и рекламацијони одбор свој посао довршити. Уписало се као сигурни бирача 1217, а 527, који су на рекламацију упућени, но који се већином од оваког одбора за бираче усвајају; тако можемо рачунати на сигурни 15—16 стотина бирача. Међу овима је само 278 Несрба; ал и од ових је велики број левичара.

Наши десничари никако у кандидату, да се сложе; једни г. Ал. Стојачковића, а други г. Пају Трифунца и изгледи су, да ће се обојица за бирање истаћи, а то нама још боље у рачун иде.

Чујемо овај час, да је местни средотачни одбор одредио 12 (24.) Јуни за избор посланика у нашем месту.

Ми се надамо, да ћемо и овом приликом, као и пре три године сјајну победу одржати, наше противнике постидети, а себи и народу српском образ осветлати. Истина, да нам се број коловођа смањио, али је народ наш саде политично свеснији и чвршћи и неда се тако лако заварати, а још мање потплатити. Само, да сви дођу, па нама ни бриге! —

= Из **Босне** 21. маја. Биће вам познато, како су турци на црногорској граници Стојана Ковачевића ухватили, и у Мостар у затвор одвели. Стојан је родом Ерцеговац, и живи од времена Вукаловићева устанка у Црној Гори, даклем пуних дванајест година, познат је као у опште поштен и доста миран човек. Биће вам познато и то да је одма по одлазку Вукаловића, турска сваком бегунцу повратак дозволила. Стојан Ковачевић и још неки нехтедоше се у своју домовину повратити, већ се у Црној Гори настанише. Ковачевић је даклем поданик црногорски, и турци се усудише, црногорског поданика на црногорском земљишту ухватити, и затворити. Црногорска влада како је од граховског војводе о догађају обавештена, одма је код турске пограничне области захтевала да се Стојан Ковачевић на слободу пусти, турска погранична област упути кнежеву владу на босанско-ерцеговачког валију, и тако кнез Никола спреми свога побочника г. Станка Радонића у Сарајево с наптуом: да турци одма Стојана Ковачевића на слободу пусте, и Црној Гори удовлетворства дати имају. Мој један пријатељ пише ми из Сарајева ово: Господ. Станко Радонић побочник кнеза Николе стигао је у пратњи од осам црногорских перјаника овамо и као што се говори, захтева исти: да се Стојан Ковачевић одма на слободу пусти, и да се некакво погранично питање реши. Валија примио је кнежева побочника врло лепо, и има изгледа да ће у свему успети и т. д. Ми се особито тој одважности кнеза Николе радујемо, и мило нам је што Србин више није напуштен бјеснилу дивљих Турака. Ако Срби у опште свога заступства немају, то барем црногорски поданици треба да су и споља заступљени, те као што се Црна Гора уважава, треба да су јој и подајници заштићени.

Познато је да је Србија у новије време, нарочито од последњих година владања кнеза Мијаила растегнула и скоро пребила обруч, којим је стегнута била уговорима с Цариградом, и да је од времена, кад је војска султанова градове предала све више и више задобила вид са свим слободне државе. То потврди и изрека енглеског државника Лорда Стенлија на српска непорушима права и на дужност кнежевине Србије спрам народа српског у тим крајевима и спрам српских поданика у страним земљама. За чудо је сваком, за што се Србија не постара, и себи то право не прибави, да своје заступнике у Турску пошаље. У Београду ваљда добро знају што страни конзули и агенти особито по Босни и Ерцеговини раде, како пропаганду за себе и своје користи спремају, а Србија будући да није заступљена мора све то равнодушно да гледа, и све оно што се ње саме тиче дозна она доцкан, и то с непоуздане стране. Будући да страни дворови своје заступнике у Србији имају, то и Србији право припада то исто за себе тражити. То право дигло би и значај Србије и српског народа у Јевропи, утврдило би у земљама по праву уплив Србије у истој мери, у којој би истиснуте биле друге интересације и т. д.

Десио се прошле године баш један догађај, као што је овај са Стојаном Ковачевићем. Два босанца Богдановић и Бабић, који после 1858 године у Србији живу, зажеле да своју стару домовину, и заосталу родбину посјете, упуте се као српски поданици снабдевени са српским путницама (пасошима) и дођу у крајину (бихачке нахије) тек што су неколико дана код своје родбине пробавили, обколе их турски пандури, ухвате и у Бишће допреме. Никога не беше да се за њих заузме, српска влада поуздано чувши шта се са истима догодило, може бити, да је преко свога заступништва у Цариграду и радила те Богдановића и Бабића тражила, али Турцима обично до српског потраживања лежећи не беше. већ прођетос осекоше главе Бабићу и Богдановићу уз пркос што су они

српски поданици, и са српским путницама снабдевени. Да Србија свога заступника у Босни има то се доиста са њеним поданицима догодило неби јер би исти одма на место отишао, и извидио: шта су исти скривили и зашто су их турци затворили? Такови и томе подобни случајева има доста, али бадава их је набрајати, кад с те стране никакве користи нема, јер је Србину ваљда суђено да и у будуће као стока без чувара остане. Србија треба пре свега, пак и пре зворничког и сваког другог питања, окром ако Босну затражи, да то питање о своме спољном заступству покрене. Кад Србија право има са страним државама трговачке, поштанске и телеграфске уговоре склапати: зашто неможе Србија непосредно и заступљена бити?

Као из поузданог извора могу вам јавити, да се по Цетињу о томе ради: да се у Сарајево црногорски заступник пошаље, који ће као и онај у Скадру црногорске користи заступати. Ако се то обистини, то ће Црна Гора опет корак у напред учинити. Сувишно црногорски поданици и црногорске користи, заступљени су кроз руске конзуле, а српски поданици узпркос што им Турци сад више пасоше неодузимају, сматрају се као турска раја. Дај Боже, да и Србија у том погледу неке кораке учини.

НОВИ САД 1. јуна. Јуче је била четвртна седница књижевног оделења. Између осталог решено, да се позову србски, хрватски, словенски и бугарски књижевници на састанак 3. (15.) авг. у Осек, као географско средиште на договор о предлогу г. Стојана Бошковића, а свакако о начину књижевне заједнице исти племена славенски.

Данас пре подне била је и ванредна скупштина варошка, и епархијски административни одбор у Новоме Саду. У првој је поред заклетве градоначелника решен привремени зајам од 12.000 фор. на текуће варошке трошкове, и на предлог дра Милетића остварење већ пре закљученог зајма од 6—7000 фор. на дозиђење србске школе.

У епархијском одбору, у ком су под председништвом г. Ђ. Новића, били: прота Захарић, Милош Димитријевић, др. Милетић. др. Павловић, Пера Григоријевић, др. Лаза Костић и Стеван Јефтић, и као фискал др. Полит, решено је једногласно услед истраге противу арх. Станиловића, да се овај уклони од управе ковиљског монастира, да се економ Хајдин поврати у своје звање у манастиру, да овом манастир, — а накнадно арх. Станиловић плати међутимну месечну плату од 40 фор. и 20 фор. станарине и ране, да се оно прво г. администр. патријар. на знање даде, да се у управу монастира уведе бођански игуман а овога у Бођанима да заступи Гервасије; да др. Милетић и Стеван Јевтић изврше уклоњење Станиловића, и уважање бођанског игумана у Ковиљ, и да уједно и рачуне прегледе, а за сваки случај да су овлашћени од батаљонске власти асистенцију за извршење искати, о чему ће се и батаљонска власт известити.

— Чујемо да игуман Ратковић шантуца од намастира до намастира купећи подписе калуђерске на неку испосничку изјаву неповерења сабору и намастирским одборима. На добре су ноге стали!

ИЗЈАВА.

У 62. бр. „Народа“ одговара г. вел. жупан Мате Ленард на отворено писмо дра Јована Суботића, и у одговору између осталог каже: „Што се пак тиче вашега позива на моју изјаву, коју сам *као бајаги* пред кандидацијоним одбором у погледу ваше особе чинио, морам с ћутањем прећи, јер је то званично — *тајна*, и уједно така дискрецијонална ствар, коју је сваки поједини одборни члан строго у тајности држати чашћу својом обвезао се. Нећу да испитујем, које по речима вашима саобштењем у „Застави“ ону задану поштену реч погазио, али од моје стране на ово поље ступити нећу, и под печатом тајне казано нити ћу сам, нити пак чрез друге раструбљивати.“

У „Застави“ у 54. бр. биле су ове речи: „Значајан је разлог, или боље рећи изговор, који је в. жупан за искључење дра Суботића у избору навео. Познато је, рече, да је г. Суботић као септемвир у Хрватској одпуштен и премда он незна узрока томе, то је ипак за њега довољан разлог, да га не примим у кандидацију.“ Ово је *мојим* поводом ушло у „Заставу.“ Г. вел. жупан место да на ово г, Суботићу одговори, заклања се за *званичну тајну* и за *задану реч* ћутања. По закону нема при кандидацији *званичне* тајне, јер закон нигде не обвезује кандидацијоне чланове на ћутање, шта више кад би то чинио онај закон, који је и онако вел. жупану претегу при кандидацији у руке метуо, то би он метувши избраним члановима киндидацијоног одбора „законити локот“ на уста, отештао већини представништва, које је чланове бирало, призив на вишу власт, него би осујетио такође и позив на јавни суд, јер би разлози и противу разлози морали непознати остати. Ни је ли се баш у кандидацијоном одбору родило питање: да ли ће се разлози једне друге ли странке у кандидациони записник уводити, и није ли се од тога одустало само са обзиром на то, што би то много времена одузимало? А што би у записнику било, то не би тајно остало. Што се пак задате речи тиче, то не стоји онако у обште, као што господин велики жупан наваља. Прво и прво, није било „обвезе чашћу“, да ће се све у тајности држати, него се реч задала, да се оно неће на јавност износити, што се тиче *личности* кандидата, па и ту у *толико*, у колико се то *части* кандидата тиче. На већу тајност неби се ми избрани ни смели обвезати, баш кад би хтели, јер тек би морали бирачима својим или у скупштини или конференцији рачуна дати о стварним разлозима и противу-разлозима при кандидацији учињеним, да своје владање оправдамо. То се дакле односило на морална својства кандидата, као што би зајиста и таке критике било, и г. вел. жупан ће се сећати, да се баш од наше стране члан један у идућој седници потужио, да се прочуло у публици нешто, што је он о криминалности у погледу једног противничког кандидата рекао. Све дакле кад би тај поступак, као и поступак самога вел. жупана како при кандидацији градоначелника тако и при даљем кандидовању, кад у први ма скоро ниједног нашег кандидата у кандидацију није уврстити хтео, био и даље језик наш везивао то је ипак неоснован приговор г. вел. жупана, јер се оно, што је он за г. д-ра. Суботића рекао, не односи на овога част, поштење, него на неки *политички разлог* вел. жупана који је у „Застави“ „изговором“ назван. Без икаквог разлога, без икакве изтраге и одлуке бити одчуштен, то може бити срамота они, који су на то савет дали, али никако д-ра. Суботића или и чија друга у подобним положају. Кад би тако што могао бити разлог за искључење кога и од они званични места, које народ попуњава, и плаћа, то онда још у већој мери не би могао ни гр. Андрашије министар, ни г. Ленард вел. жупан бити. Ова *неразложност* вел. жупана, или владе, која му је можда тако упутство дала, изнесена је на јавност, и као што нема безчашћа кандидата д-ра. Суботића, тако нема ни „гажења задане поштене речи,“ него просто извештавање о „политичном разлогу,“ или као што се у „Застави“ наведе изговору вел. жупана, или владе у погледу нашег, народног кандидата. Лепа би то ствар била, кад би се осим закона, још и уздом *званичне* или друге какве тајне тако зауздати дали, да нас шибају, а ми ни да писнути смемо. То би значило не само „гажење.“ него и „понижење.“ Само ко *лојално* закон врши, може се на *лојалност*, на дискрецију позивати. У овом случају није ова ни повређена. Не дакле као бајаги, него је одиста г. вел. жупан речену изјаву о г. д-ру. Суботићу учинио, и пошто је она политичне природе, то сам ја без повреде задане речи имао право обелоданити је дати, а вел. жупан има дужност на отворено писмо стварно одговорити.

У Новом Саду 31. маја 1872.

Др. Свет. Милетић.

У почаст Србима занатлијама биће

ВЕЧЕРЊА ЗАБАВА

на дан скупштине занатлијске, трећи дан Духова, у дворани *„српског друштва за радиност“*, коју приређује главни одбор „задруге Срба занатлија“.

На тој забави биће: Говор. — Певање. — Декламовање. — Певање. — Декламовање. — Певање.

☛ Певаће из почасти занатлијама, овдашње српско друштво певачко.

Цена је на уласку: 30. новчића од особе.

Добровољни прилози примаће се са захвалношћу.

У Новом Саду, из одборске седнице 23. маја 1872.

Главни одбор задруге Срба занатлија.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Радња са пшеницом била је данас без живота. Довоза, воље за куповање и промета било је слабо. Кукуруз је у неколико новчића јефтинији. Јечам и зоб по старом.

Бележимо ове цене:

Пшеница потијска 84½ *ft.* 6 ф. 95 н. 85 *ft.* 6 ф. 95 н. Обоје у готовом. Горњо-земска 84 *ft.* 6 ф. 90 н. Пештанска 84 *ft.* 6 ф. 67½ н.

Раж 78—80 *ft.* 3 ф. 64 н. 77¾ *ft.* 3 ф. 61 н. Обоје у готовом.

Јечам 72 *ft.* 2 ф. 90 н. у готовом.

Узанц-пшеница за јуни 6 ф. 55 н. до 6 ф. 60 н. За септ. и окт. 5 ф. 50—5 ф. 52 н.

Узанц-раж 78 *ft.* за септ. и окт. 3 ф. 46—48 н.

Узанц-кукуруз за јуни 4 ф. 27—30 н.

Узанц-зоб за јуни 1 ф. 76—77 н., за септ. и окт. 1 ф. 73—74 н.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Код ново-подигнусе бач-бодрошке штедијоне у Новом Саду тражи се један књиговођа и благајник.

Годишња је плата књиговође 900 ф., а благајникова 600 фор.

Књиговођа је обвезан положити кауцију у величини своје годишње плате, а благајник двапут толику своту своје годишње плате.

Потражитељи ових места имају своје доброинструирате молбенице до 3. (15.) јула подписаном поднети.

Г. Д. Кода,
председник бач-бодрошке штедијоне.

1—3.

СТЕЧАЈ.

Ради дефинитивног попуњења места учитељице на женској учиони у Каменици, са којим је местом плата од 300 фор. а. вр. за тим безплатан стан или у име овог 80 фор. годишње скопчана, расписује се стечај до 25. јуна по србским 1872. Натецатељке имају своје са доказима сврху свршени приправнички наука и о знању ручни женски послова снабдјевене молбенице овом председништву до горњег рока поднети.

Из сједнице главне црвк. школске скупштине држане дана 26. септембра 1871. год.

У Каменици 26. маја 1872 год.

Стеван Мирковић перовођа. — **Паја Михајловић** председник.

2—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на упражњено место српског учитеља, са којим је званијем скопчана годишња плата, састојећа се из 16. ланаца прве ораће земље, која се прошле године за готови 480 фор. а. вр. издала под закуп, даље 189 ф. а. вр. у готовом новцу, у име огрева за стан и школу 54 ф., за послугу и ситније потребе школске 25 ф., четир фата врбови дрва, са слободним лепим станом у школском зданију, састојећи се из три собе, од који две патосане, кујном са смештеним шпархертом, коморицом, подрумом, шупом, шталом и баштом.

Проситељи имају своје молбенице подкрепљене са нужним доказима за исто званије, до 1. авг. т. г. поднети председништву црвк. школског одбора.

Са дужности настављања деце скопчано је и појање у цркви.

Из седнице црвк. школског одбора држане у Ст. Кањижи 17. маја 1872. год.

Радиша Карапанџић, перовођа. — **Мита Поповић,** председник.

1—3

СТЕЧАЈ.

На упразнено парохијско место при свето-николајевској цркви у Иригу овим се отвара стечај.

Конкуренти нека инструиране молбенице своје за четири недеље од дана првог уврштења расписа овог овамо поднесу.

Из седнице конзисторијалне, у Карловци, 18. маја 1872.

3—3 **Конзисторија архид. карловачке.**

СТЕЧАЈ.

На упразнено парохијско место у Бољевци овим се отвара стечај.

Конкуренти имају инструиране молбенице своје за четири недеље од дана првог уврштења расписа овог конзисторији поднети.

Из седнице конзисторијалне, у Карловци. 18 маја 1872.

3—3 **Конзисторија архид. карловачке.**

ОБЈАВА.

Ради зидања горњоварошке цркве овим се услед закључка главне црквено-школске скупштине од 21. маја о. г. по трећи пут расписује лицитација за 6. јуни о. г. у 9 сахати пре подне за још неиздате послове, за које је ово предрачуњено:

Зидарски посао без материјала	27.285 ф. 61 н.
Покривачки посао без материјала . . .	247 ф. 40 н.
Свега	27.533 ф. 1 н.

Даље ће се на овој лицитацији издати набава следећег материјала:

1200000 цигаља
450 лонаца
22235 кубичних стопа гашена креча,
52750 кубичних стопа дунавског песка
38.048 црепа.

Пишпанина је за послове и набаву материјала 5%, а кауција 10%. Код зидарске радње учињена је олакшица, која се у том састоји, што ће онај, на ком зидарски посао остане са 5% у име кауције положити, а осталих 5% за кауцију одбијаће се постепено од зараде дотле, докле кауција на 10% не нарасте. Осим тога изплатиће се зидарски посао у шест оброка. Грађење се простире на 3 године. Понуде за послове и набаву материјала морају се по закону саставити. Цигља се има у двапут на место зидања поставити, и то једна половина од августа до октобра ове године, а друга половина у средини марта идуће године.

Послови грађења могу се у горњој школи сваки дан видити, а сваки који има вољу да лицитира, може на захтевање добити препис предходних условља.

У Панчеву 22. Маја 1872.

3—3 **Српска црквено-школска општина.**

БАНКАРСКА и МЕЊАЧКА РАДЊА

АЛЕКС. АДАМОВИЋА

У НОВОМЕ САДУ,

☛ господска улица у собственој кући. ☚

препоручује за могући згодитак своје најбоље удешене честице поштованој публици, па јој уз то прилику даје, да може по својој вољи какав хоће лоз на оброке набавити, уступајући сваком свом честичару већ за време уплаћивања самостално право при свима извлачењима на заузети лоз.

Лозови кредитног завода стају у месеч. оброц. на ф.					10. —
Краљевско-угар. лозови	„	„	„	„	6. —
Турског царства лозови	„	„	„	„	5. —
Руски лозови по 100 руб. г. 1864. у мес. оброц.				„	12. —
„ „ „ „ г. 1866.			„	„	12. —
Лозови од г. 1860. по ф. 100 наше држ.			„	„	8. —
„ „ **1864.**	„	„	„	„	10. —
„ „ **1839.**	„	„	„	„	10. —

☛ ДЕЛИЋЕ тако зване PARTIAL-SCHEINE ☚

који за сва извлачења важу, продајем по двадесети део

једног краљ. угарског лоза са фор. 8. —
„ **турског лоза** „ „ 6. —

Ове незнатне (багателне) своте имају се за предстојећи покушај уз додатак 7. новчића за биљегу, једаред за свагда платити. —

☛ **Налози са стране** извршују се у наточ (per Nachnahme) најтачније.

Ко хоће да се бави растуривањем мојих честица, нека се уз достављање својих препорука управо овамо на мене обрати.

ЕДИКТ.

На молбу Дамјана Мркшића из Лаћарка, тражећег, да се од супруге своје Ане, која га је пре пет година оставила и у свет отишла, коначно разведе, позива се овим речена Ана да од данас за шест месеци поради овоодносног расправљана или личио конзисторији предстане или место пребивања свога достави, тим пре. што ће иначе конзисторија по постојећим у том погледу законим прописима даље поступити.

Из седнице конзисторијалне, у Карловци, 18 маја 1782.

3—3 **Конзисторија архид. карловачке.**

ЕДИКТ.

На молбу Екатарине Ишић из Митровице. да би од супруга свог, Петра Ишића, којега је год. 1867 нестало, коначно разведена била, позива се овим речени Петар да за шест месеци од данас ради овоодносног расправљања сам лично конзисторији овој предстане или место пребивања свог достави; јер ће се иначе по постојећим у том погледу законима даље поступити.

Из седнице конзисторијалне, у Карловци 18 маја 1872.

3—3 **Конзисторија архид. карловачке.**

ОГЛАС.

Подписана општина држаће 6. (18.) јунија, о. г. у 3. сата по подне у дворани читалишта лицитацију за грађење школског здања у горњој вароши. — Предрачун износи 11,196 ф. 70 н. Кауција је 10% — План, предрачун и условија биће у поменутој дворани од 1-вог до 6-ог јунија. о. г. на развијење изложени. Подузетници, који би вољни били ово грађење подузети позивају се да реченог дана на лицитацију доћи изволе.

3—3 **Црквена православна општина земунска.**

ЧИШЋЕЊЕ КРВИ!

Познато је свакоме, да болести понајвише од нечисте крви долазе. Зато се свакоме најозбиљније препоручује, да себи набаве

☛ ПИЛУЛЕ ЗА ЧИШЋЕЊЕ КРВИ ☚

са којима млогим болестима проту-стати може, а они који болују, да се излече.

Дејства и својства пилула за чишћење крви јесу: Они греју стомак и прелађену крв, воде киселину, сополину, (шлајм) и сувишну жуђ у стомаху кроз тело, и производе услед тога чисту, за живот потребиту крв. Предонашају изгубљени тек и вкус, ослобађају од тако зване златне жиле, (goldene Ader) шуљева (Hoemorhoiden) главобоље, несвести, жутице, и свију мана по телу и лицу, као: красте, шуге, бубуљице и т. д., особито онима, који су боловали од сифилистички болести. Женскима помажу код неуредне менштруације, белог цвета итд.

Цена једне порције 1 фор. 6 нов. а. вр. са поштанским заузећем. Могу се добити код

Александра Крајчовића,
лекарница „код светог тројства“ у Вуковару.

1—6

МЕНИЧНА РАДЊА

БЕЧКЕ КОМИСИЈОНЕ БАНКЕ.

Kohlmarkt 4.

издаје

ЧАСТИЦЕ

на сљедеће обележене групе срећака, и ове групе већ су из тога разлога препоручителне, почем је сваком поседнику такове частице могуће, све главне и споредне „трефере“ начинити и осим тога износ камате од

30 ФРАНАКА (12 У СРЕБРУ) И 10 ФОР. У БАНКАМА УЖИВАТИ.

ГРУПА А. (ГОДИШЊЕ 16 ПУТА ИГРА).

Месечна уплата по 10 ф. — По исплати последње рате добија сваки учесник сљедеће 4 срећке:

1 5проц. 1860-ту 100 фор. државна срећка.
Главни трефер 300.000 фер. са премијом повратног купа вучене серије 400 фор.

1. 3проц. цар. турске 400 франка државна срећка.
Главни трефер 600.000 фран! 300.000 фор. у злату.

1. херцег-браукшвајгске 20 талира срећке.
Главни трефер 80.000 тал. без икакве одбитке.

1. инсбрукшке (тилорске) срећке.
Главни трефер 30.000 фор.

ГРУПА Б. (ГОДИШЊЕ 13 ПУТА ИГРА.

Месечна уплата 6 фор. — По исплати последње рате добија учесник сљедеће 3 срећке:

1. 3проц. царско турска 400 фран. државну срећку.
Главни трефер 600.000, 300 000 фран. у злату.

1. херцег-брауншвајгски 20 талира срећка.
Главни трефер 80.000 тал. без одбитке.

1. срећка Саксен-Мајнинген.
Главни трефер 45.000, 15.000 југонем. вр.

НАЛОЗИ СА СТАРНЕ тачно ће се испуњавати. Листе, где је назначено кад која срећка игра, шаљу се бесплатно.

16—30

Властник, издаватељ и одговоран уредник др. Свет. Милетић.

Српска народна задружна штампарија.